

«Xucle molt del món gai»

'Vedette' de revista, intèrpret de Lorca i Dario Fo, protagonista de films com «Vida perra» o «La monja alférez», estrella per al públic, objecte de culte per a la crítica, poques actrius poden oferir un palmarès tan intens com el d'Esperanza Roy.

Carles Gàmez

RAFA GIL

El seu públic li diu *la Roy*. Amb Lina Morgan i Concha Velasco forma una espècie de troica estel·lar de la revista o els tres darrers llancers bengalins d'un gènere musical que viu en elles el seu crepuscle daurat, entre l'admiració incondicional i l'afecte quasi familiar per part de l'auditori. «Jo crec —diu Esperanza Roy— que tant Concha Velasco com Lina Morgan i jo estem ara vivint el nostre zenit. Les tres formem part d'una generació que ens hem quedat ací fotent-li al martell, i que ara estem gaudint l'esforç de molts anys. Les tres tenim en comú haver començat en la revista, segurament perquè era el gènere més obert, on no feia falta posseir tradició familiar per a poder entrar.»

Amb *Por la calle de Alcalá*, Esperanza Roy aconseguí un dels seus grans èxits teatrals. L'obra està durant mesos als escenaris madrilenys. La temptació d'una segona part era massa gran per a deixar-la escapar. La mateixa Esperanza Roy s'encarregava de muntar-la i una *Calle de Alcalá* bis visita les principals capitals de l'estat.

«La revista és un gènere al qual sempre torne, m'hi trobe com a casa. Jo vaig començar en el món de l'espectacle com a ballarina. Els meus mites eren la Pavlova o Nijinski, i amb allò que guanyava fent revista podia donar-me el luxe d'assistir a classes de ball. Jo, el que he fet ha estat *utilitzar* la revista, perquè en aquella època era el que et podia obrir les portes més ràpidament. També, era un gènere que, a més del ball, em permetia interpretar, amb totes les limitacions que vulgues. No he estat una dona fascinada per a ser *vedette*, volia ser alguna cosa, que encara no sé, si vols que et siga sincera.»

Assistir a una sessió de maquillatge d'Esperanza Roy esdevé un acte més propi d'una sessió de kabuki que d'un exercici facial. El rostre de l'actriu apareix finalment com una màscara esplèndida, on es difuminen i es perfilen trenta anys en el món del teatre. «Forme part d'una generació teatral on la professió d'actor no era precisament la més ben considerada. Ara qualsevol mamà presumeix que un fill seu està fent un curs d'art dramàtic, és de bon to. Els de la meua generació havien de carregar amb tota mena d'etiquetes. Així, les actrius eren prostitutes; els actors, o macarrons o homosexuals. Aquesta concepció ha perdurat molt entre nosaltres, ara afortunadament la gent veu aquesta carrera com qualsevol altra.»

El 1967 Esperanza Roy, a les ordres de Francisco Regueiro, rodava el film *Si volvemos a vernos*. El paper, una prostituta casada amb un soldat negre de la base americana de Torrejón de Ardoz, havia estat ofert anteriorment a Sara Montiel i Núria Espert, que l'havien rebutjat. El film li proporcionà el seu primer paper dramàtic, prova de la qual va saber eixir-se'n. La crítica comença a parlar del «fenomen Roy», quasi com una actriu de culte. «La meua carrera ha estat una gran satisfacció personal, on he pogut abraçar estils i gèneres molt diferents, i, si jo m'haguera quedat en la revista, mai hauria tingut aquestes satisfaccions artístiques. És cert que econòmicament és menys rendible canviar contínuament que continuar en un sol gènere. Però a mi, el que m'agrada és el risc, que és el que em produeix plaer, i no vaig ara a canviar de manera de ser.»

«Jo, sempre que acabe un espectacle, em quede com en la *encrucijada*, que diria Marifé de Triana. Si he fet un musical, vull fer un drama; si he fet un drama, vull fer una comèdia. Ara hi ha una obra de Santiago Paredes que segurament faré, i un projecte per a una sèrie de televisió, que he d'estudiar.»

Lluny de la *vedette* escultural i de mesures exuberants, Esperanza Roy ha estat assenyalada pels admiradors del gènere com l'hereva de la mítica Celia Gàmez. Les dues *vedettes* coincidirien en el film *Acelgas con champagne y mucha música*, un musical amb més pena que glòria dirigit per Angelino Fons. Esperanza Roy s'encarregava de salvar sexualment l'equívoc fill de Celia Gàmez. Precisament ha estat el món gai, un dels suports logístics en la seua carrera. «Quan, en un passat, no tan llunyà si vols, la condició homosexual era com una espècie de vida oculta entre nosaltres, per a mi no fou mai cap tabú; segurament perquè el primer dia que vaig anar a l'acadèmia de ball, vaig veure un xaval en malles. Per a mi, era una persona com qualsevol altra, amb una especialitat; que li agradaven els que m'agradaven a mi. ¿Dona marieta? Jo sóc molt femenina i molt amanerada, m'encanta moure'm. Quan la gent em veia actuar en la revista, em deien «mira que marieta que és». ¡I no!, jo no era marieta, sóc femenina.»

«Ara que les coses estan més clares, et puc assegurar que quan faig revista xucle del món gai, perquè és un món que em serveix per al musical: hi ha la cosa brillant, desenfadada, la frivolitat al màxim, el *glamour*... Com diria

el director José Carlos Plaza, «és la motivació que em permet eixir encantadora a escena».

En un determinat moment de la seua carrera, Esperanza Roy decideix fer

taula rasa i entra, com una alumna més, als cursos organitzats pel TEC —Teatro Estable Castellano—, amb l'única compensació econòmica de les despeses de transport. Durant mesos

assisteix religiosament a les classes impartides per William Layton, Miguel Narros i José Carlos Plaza. «Jo sempre he estat una persona molt inquieta, que volia fer teatre, allò que diríem el *gran teatre*.»

I arriba a ser una actriu culta, però no en el sentit de ser una actriu intel·lectual, sinó culta quant a coneixement del teatre, de les seues arrels, de tocar tots els gèneres: «saber què és el que m'agrada, i també el que no m'agrada.»

D'aquesta època són títols com *Así que pasen cinco años*, de Federico García Lorca; *La dama boba*, de Lope de Vega o *Coronada y el toro*, de Francisco Nieva. «Sóc una persona absolutament intuïtiva, que ha fet una carrera a les palpentes. Tot m'ha arribat sempre d'una manera impulsiva, mai cerebral o pensant de quina manera havia de ser: allò que es diu una actriu culta. Estic molt contenta de ser com sóc, amb tots els meus buits, amb tots els meus desconeixements, però que m'ha permès ser una dona arriscada que se l'ha jugat moltes voltes.»

Ha estat aquesta curiositat permanent la que l'ha duta a protagonitzar un clàssic com Aristòfanes en un muntatge produït per la Diputació de València. O la comèdia satírica de Dario Fo, *Aquí no paga nadie*, amb una admirable interpretació com a mestressa revolucionària. «M'agrada aquest tipus de papers, perquè jo crec que sóc una actriu tragicòmica: tràgica per sentiment, i tinc sentit de l'humor per condició. Sóc una persona molt sensible a les coses tràgiques, i d'altra banda, tinc un gran sentit de l'humor, començant per mi mateixa.»

Unida sentimentalment des de fa molts anys al realitzador basc Javier Aguirre, ha estat protagonista d'alguns dels seus films com ara *La monja alférez* o *Vida perra*, un exercici interpretatiu recompensat en el Festival de Venècia. Un altre director a punt de creuar-se en la seua carrera és Pedro Almodóvar, que debades l'ha reclamada per a alguns dels seus films. Problemes de dates fan impossible l'encontre. «Espere que, si no m'ha col·locat en la llista negra —diu rient—, a la tercera finalment es produirà el nostre xoc cinematogràfic.»

Aquesta dona que es confessa una treballadora permanent de la felicitat —«desgraciadament no és una cosa sobre la qual pugam seure»— apta per a tota classe de públics i de veu aigüdentosa sentència: «He divertit molt la gent per ser tan esponja.» □

Sóc d'una generació en què la professió d'actor no estava ben considerada.

